

1. Юридичні терміни. Тлумачний словник / В.Г. Гончаренко, П.П. Андрушко, Т.П. Базова та ін.; за ред. В.Г. Гончаренка. – 2-ге вид., стереотипне. – К.: Либідь, 2004. – 320 с.

2. Данильян О.Г. Тоталітарна правосвідомість і правова культура та їх характерні ознаки / О.Г. Данильян // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб.наук. пр. / редкол.:Ю. Г. Барабаш та ін. – Х. : Право, Вип. 14. – 2007. – С. 27 - 35.

ДО ПИТАННЯ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИННОСТІ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

Муринець Н. Я.

*старший інспектор штабу Личаківського РВ ЛМУ
ГУМВС України у Львівській області*

Девіантна поведінка з часу виникнення суспільства завжди була небезпечною для соціальної стабільності, становила значну загрозу для життя людей, соціумів, вважалася небажаним явищем, а суспільство через свої інститути намагалося попереджувати і, по можливості, блокувати небажані форми людської життєдіяльності. Методи і засоби попередження девіантної поведінки визначалися соціально-економічними відносинами, суспільним буттям і суспільною свідомістю, заходами примусу та заходами переконання тощо. Проблеми соціального «зла» завжди були предметом уваги вчених. З давніх-давен філософи і юристи, медики і педагоги, психологи і біологи приділяють значну увагу дослідженню девіантної поведінки та її причин, вивчають різноманітні види соціальної патології: злочинність, пияцтво та алкоголізм, наркоманію та проституцію, самогубство тощо. У наш час виникають нові форми девіантної поведінки, що зумовлює необхідність своєчасного їх дослідження, особливо якщо девіантність притаманна неповнолітнім.

Розглянемо один із видів девіантної поведінки неповнолітніх – злочинність. Злочинність неповнолітніх – одна із нагальних кримінологічних проблем, яка відбиває основні тенденції злочинності в країні, є індикатором морального здоров'я суспільства і дає змогу

спрогнозувати загальні перспективи й можливі напрямки розвитку злочинних проявів на майбутнє. Цей вид злочинності досить специфічний: з одного боку, він входить у неосяжне поле дитячої деліквентності, а з другого – переростає у злочинність молоді та загально кримінальну злочинність [1, с. 105]. Аналізуючи кількість скоєних неповнолітніми чи за їх участі злочинів за період з 2005 року по 2014 рік (окрім 12 місяців 2012 року, оскільки до 20.11.2012 року статистичні дані злочинності на території України формував Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення України [6], а у зв'язку із набранням чинності 20.11.2012 року нового кримінально-процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року, та створенням і веденням Єдиного реєстру досудових розслідувань, розпорядником статистики на території України з 20.11.2012 року є Генеральна прокуратура України [6]) на території України, встановлено, що у процентному відношенні до загальної кількості скоєних злочинів спостерігається зниження злочинності. Так, за 12 місяців 2005 року на території України неповнолітніми чи за їх участю було скоєно 26147 злочинів, що у процентному відношенні до загальної кількості скоєних становить 8,6%, протягом 2006 року – 19639 злочинів (7,3%), 2007 року – 18755 злочинів (6,9%), 2008 року – 15707 злочинів (5,9%), 2009 року – 15445 злочинів (5,2%), 2010 року – 17342 злочини (5,3%), 2011 року – 17846 злочинів (5,6%), за період з 01.01.2012 року по 20.11.2012 року неповнолітніми чи за їх участю скоєно 16626 злочинів, що становить 5,6% від загальної кількості скоєних злочинів; за 12 місяців 2013 року – 8781 кримінальних правопорушень (1,6%), 2014 року – 7467 кримінальних правопорушень (1,4%). Одним із факторів зниження злочинності серед неповнолітніх можемо виділити впорядкування законодавства України в частині профілактики злочинності серед неповнолітніх. 1995 року відповідно до Закону України «Про органи і служби у справах дітей» Кабінет Міністрів України постановив утворити на базі інспекції у справах дітей МВС кримінальну міліцію у справах неповнолітніх, в подальшому згідно постанови КМУ №1015 від 08.08.2007 року слово «неповнолітніх» замінено словом «дітей». До 22.06.2012 року працівники підрозділу кримінальної міліції у справах дітей в повсякденній роботі керувались Положенням про кримінальну

міліцію у справах дітей, затвердженим Постановою КМУ №502 від 08.07.1995 року [4], яка втратила чинність 22.06.2012 року на підставі постанови КМУ №533 від 13.06.2012 року «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань діяльності Міністерства внутрішніх справ». Станом на сьогодні працівники кримінальної міліції у справах дітей в повсякденній роботі керуються Інструкцією з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей, затвердженою наказом МВС №1176 від 19.12.2012 року [4]. Одним із основних завдань підрозділу кримінальної міліції у справах дітей, передбачених Інструкцією (затв. наказом МВС України №1176 від 19.12.2012 року) є організація та здійснення заходів профілактики з дітьми в навчальних закладах, за місцем проживання з метою запобігання вчиненню ними адміністративних і кримінальних правопорушень, тобто не залежно від того чи діти вчиняли раніше правопорушення. Також передбачено, що до здійснення профілактики адміністративних і кримінальних правопорушень серед дітей підрозділами кримінальної міліції у справах дітей залучаються інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування у межах їх компетенції; та за кожним працівником підрозділу кримінальної міліції у справах дітей наказом начальника ОВС закріплюється відповідна територія обслуговування з розташованими на ній навчальними закладами. Тоді як у Положенні (затв. постановою КМУ №502 від 08.07.1995 року) було визначено, що кримінальна міліція у справах дітей поводить роботу, пов'язану із запобіганням правопорушенням дітей (яку саме і де саме не визначено), надає допомогу органам освіти і охорони здоров'я в підготовці відповідних документів щодо оформлення особових справ дітей, які відправляють до загальноосвітніх шкіл та професійних училищ соціальної реабілітації, тобто взаємодія з іншими органами влади відбувається після вчинення неповнолітнім правопорушення. Не варто залишати без уваги Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх» № 223-1134/0/4-13 від 18.07.2013 року [3], в якому судова палата у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ звертає увагу місцевих та апеляційних судів на неухильне дотримання вимог Конституції України, Кримінального кодексу України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана ВРУ, зокрема Конвенції ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року, Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх від 29 листопада 1985 року («Пекінські правила»), а також на необхідність враховувати практику Європейського суду з прав людини, запроваджуючи їх положення у вітчизняну правозастосовну практику; роз'яснює необхідність призначення покарання неповнолітньому з урахуванням ступеня тяжкості вчиненого злочину, особи неповнолітнього та обставин, що пом'якшують чи обтяжують покарання, повинно максимально сприяти досягненню мети покарання, яка полягає у виправленні неповнолітнього засудженого, його вихованні та соціальній реабілітації. Тобто пріоритетом є не покарання, а виховання неповнолітнього правопорушника, якщо вже попередити вчинення правопорушення не вдалось.

Позитивним моментом для українського суспільства, на нашу думку, є визначення пріоритетним попередження, профілактики, а не розкриття вчинених неповнолітніми правопорушень. Проте вважаємо, що більш ефективною була би профілактика, якщо би на території України був введений окремий орган, прерогативою якого була би профілактика (і не тільки профілактика злочинності) девіантної поведінки дітей, який би тісно співпрацював зі всіма органами виконавчої влади, чим би забезпечив максимальне зменшення проявів девіантної поведінки серед дітей, виявлення та виправлення такої поведінки у ранньому віці; адже найбільш поширені форми девіантної поведінки взаємопов'язані між собою: алкоголізм в більшості випадків провокує наркоманію, які в подальшому спонукають індивіда до вчинення правопорушень, а уникнення покарання за яке може викликати суїцидальну поведінку.

1. Б.М. Головкін, В.С. Батиргарєєва. Кримінологічна характеристика злочинності неповнолітніх у місті Харкові // Питання боротьби зі злочинністю, № 10, 2005 р. – С. 105-131.

2. Генеральна прокуратура України (статистичні дані за період з 2013 р. по 2014 р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.

3. Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх» № 223-1134/0/4-13 від 18.07.2013 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1134740-13>.

4. Наказ МВС №1176 від 19.12.2012 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0121-13/print1397418830309268>.

5. Постанова КМУ №502 від 08.07.1995 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/502-95-%D0%BF>.

6. Статистичні дані злочинності на території України Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення України за період з 2005 року по 2014 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/813157>.

ВПЛИВ ПРАВОСВІДОМОСТІ НА РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Панчук І.О.

*здобувач кафедри теорії та історії держави і права
Національний університет «Острозька академія»*

Правова система держави є як відправною точкою для дослідження явищ правової дійсності, так і своєрідною узагальнюючою категорією для вже існуючих висновків про право та державу. Рівень розвитку правової системи це показник розвитку усього суспільства. В той же час, в науці не досить чітко виділені критерії за якими слід оцінювати уже існуючі здобутки правової системи і напрямки в яких ще слід працювати. Це пов'язано в тому числі з тим, що правова система містить у собі елементи, які подекуди важко піддаються суто формальному тлумаченню. Одним із таких елементів є правосвідомість. Наявність подібної складової, що не володіє такою ж нормативністю як право чи юридична практика, дає нам підстави стверджувати, що правова система держави має особливий характер внутрішньої будови і спосіб функціонування.

Ми погоджуємося з думкою Н. Оніщенко, яка наголошує на тому, що цілісна правова система, що розглядається в єдності всіх її компонентів являє собою не механічну суму складових, а нову соціально-